

19807

Ա. ԳՐԱԶԵՆ

329.14

9-87

IMPRENTA "ERIVAN"

BUENOS AIRES

1936

29-14
9-87
my

125 JAN 2010 1002 831 6 0
05 FEB 2007

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԼԵՍԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԲԻԲԼԻՈԹԵԿԱ
ԵՂԵՐԱՆ

ՀԱՅԵՆԱԴԱՆԻ ԲԱՆԱԲԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
169
Հունիս 1936

ԴԷՍ ՊԱՅԲԱՐԸ ՊԱՐԿԵՃՏ

ՄԱՐԴՈՑ ԳՈՐԾ Է

Ա. ԳՐԱԾԵԱՆ

Պ. ՍՅՐԷՍ

1936

1006

21.03.2013

ՀԱՅՐԵՆԱԳԱՆ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԵՍ ՊԱՅՔԱՐԸ ՊԱՐԿԵՃՏ ՄԱՐԴՈՑ ԳՈՐԾ Է

Հայաստանի երբեմնի «հանրապետութեան» արեւ պակաս էքս վարչապետի մը Հարաւ Ամերիկա ուղեւորութիւնը, այն ալ այս օրերուն, առիթ կուտա գրելու անոր չարաձիւ քաղաքական առաքելութեան մասին:

Վրացեանի եւ իր կուսակցութեան ղեկավարներու անունը դաւադրական սեւ ամօթով մը կապուած է հայ աշխատաւոր ժողովուրդի եւ Հայաստանի հին լալկան, ողորմելի եւ գթական քաղաքացիներու անցեալի հետ:

Դաշնակցական կուսակցութեան վարած քաղաքականութիւնը, աւերողքովին առկաճախողական, ոչ մէկ պարագայի եւ պայմանի տակ չէր կարող եւ չէ ալ կարողացած նպաստաւոր ըլլալ հայ աշխատասէր եւ գիտակից ժողովուրդի քաղաքական, տնտեսական, ազգային ու ընկերային ազատութեան բաղձանքներուն:

Ընդհակառակը:

Այն որ իւրաքանչիւր քաղաքական փորձէն աղէտ եւ զրօքաղութիւն է ճիշտ մեր բազմաչարչար եւ հարստահարած ժողովուրդի գլխին:

Ժամանակն ու պարագաները չեն ներեր, որ անոր կէս դարեան քաղաքական ողբերգութեանց լիակատար վերլուծում մը ընենք, բայց ուշիմ ընթերցողը փոքր յիտադարձակնարկով մը կարող է վերլուծել դեռ մօտիկ անցեալի այն զարհուրելի օրերը, որ մեր ժողովուրդը հաւաքաբար ապրեցաւ թուրքիա եւ կովկասի մէջ:

Նպատակը չունիմ այդ եղերական պատահարներու ամբողջական «պատիւը» դաշնակցութեան վերագրել, բայց ոչ մէկ անկողմնակալ մարդ պիտի փորձեր ժխտել անոր գործն դերակատարի բաժինը:

Ամիս մը առաջ, այդ կուսակցութեան «խումբերը» եւ մա-

մութը գտվքը հիւսեցին եղերական թւականի մը, պանծացելով զսոյն չգիտեք՝ որպէս ի՞նչ :

Մարդոց քաղաքական միտքը այնչափ մրոտած եւ կամ հայրենադաւ գործը այնքան խորացած ըլլալու է, որ փետրվարեան արկածախնդրութիւնը կոչեն «համաժողովրդային ապրտամբութիւն», «տառերային պրոթիւսմ», «տօնի օր» եւ այլն:

Երեւի «Յառաջ»-ն ու «Արմենիա»-ի պատմական եղելութիւններու գիտակցութենէն զուրկ գրչակները չեն յիշեր ու չեն գիտեր այն պարագան թէ, բողոքող դաշակցականներու՝ Մատուկոց սկան — «Ամբոց» թերթին մէջ, յախկին դաշակ խմբապետ մը իսկ սլաւութեամբ է թէ ինչպէս այդ դաւաճանական ակտը կազմակերպած է երեւանի դաշակ կոմիտէն, հայ ժողովուրդի նորաստեղծ հարազատ կառավարութեան դէմ, ապա ինչելով «դարաւոր թշնամի» թուրք զինուորական ուժին:

Պարզ պատմական ճշմարտութիւն մը հաստատելու համար

չէ, որ ուղեցնէր փետրվարեան արկածախնդրութեան ակնարկ մը ձգել:

Այդ ամենատխտը թւականին հետ սերտօրէն կապւած է այնուհետ Պրոֆ. Սիմոն Վրացեանի, որ ղեկավարը եղած է նման հայրենադաւ, հակադեմոկրատական եւ հակաաշխատանքական գործի:

Փետր. 18-ը հայ ժողովուրդի նոր պատմութեան ամենազուրկ եւ ամենատհրապարտ էջը կը գրաւէ, որովհետեւ անոր «յաղթանակ»-ի բերումով Վրացեան ու իր կուսակիցները Ալեքսանդրապոլի մէջ ստորագրեցին Հայաստանի ամօթալի ստրկութիւնը, գերութիւնը եւ հպատակութիւնը Քարա Պեքըր փաշայի զինուորական իշխանութեան:

Փետր. 18-ի աւանդիւրայով Վրացեան - Սատիսֆաեմենտի յայտ բերին իրենց դասակարգային ատելավառ դիրքաւորումը հանդէպ Հայաստանի աշխատանքներու եւ գիւղացիներու կառավարութեան զինակցե

լով թուրքիո, խնդրելով անոր զինուորական օժանդակութիւնը:

Ու այդ խայտառակ դաշինքի հիման վրա է, որ պոֆ. Վրացեան նամակ գրած է Մեծ Եւրոպայի Մուսթաֆա Բէմալ փաշային «սպասե՛ք» խնդրելով եւրոպա ուղեւորութեան համար:

Այս պատմական եղելութիւնը կը փնայէ նաեւ դաշակ կուսակցութեան այն անհիմն փաստարկութիւնը, թէ բոլշեւիկները Տաճիկ սելիկի ապստանած հայաստանի մէջ հիմնեցին խորհրդային իշխանութիւնը: Եթէ այդ ճիշտ ըլլար, ալ ի՞նչպէս կը պատահի որ իրենք կը դիմեն թուրքիո զինուորական օժանդակութեան միասնադասակարգութեան հայ խորհրդային կառավարութեան դէմ:

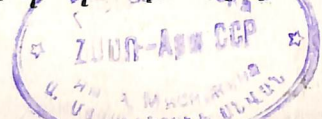
Բարեբաղդաբար՝ աշխատանքներու, ազնիւ մտաւորականներու եւ հաւաքական տընտեսութեանց ունեւոր եւ երջանիկ գիւղացիներու Հայաստանի մէջ արկածախնդիրներու եւ արկածախնդրութիւններու հաշւե

յարդարը լրացած է: Այնք վերջնականապէս եւ անդարձ մաքրւած են հայրենի սահմաններէն:

Նպատակաւոր հակափաստարկութեան տրամադրութիւններով իսկ. ի զուր դաշակ խմբագիրները կը փորձեն խեղաթիւրել այս լուսաւոր ճշմարտութիւնը ջանալով մթագիւ իրենց միամիտ ընթերցողներու եւ պարզամիտ հետեւորդներու միտքը, որոնց թիւն ալ զգալի չափով կը լւազի:

Եթէ երբեմն պաշտօնական գեկոյցներու եւ մամուլի մէջ իրենց ատելի անուին կը յիշէ, անոր համար չէ որ բան մըն են, այլ որպէս զի Հայաստանի նոր սերունդը, ամեն իմաստով նոր սերունդը, իմանա հատկանիքի դասակարգային թշնամին եւ անոր ուղեակի թէ անուղակի գործակալները:

Որպէս զի հայ նոր սերունդը իմանա թէ, Նոյեմբերի փրկար յեղափոխութենէն առաջ, մեր երկրի մէջ եղած են մատուցեցողներ, ժամանակակից փաշիստ

ներ, որոնք՝ աշխարհակալնե-
րու կամակատար գործակալնե-
րը ըլլալով, արտաքին ճշման
տակ լաց ու արցունքով, «ան-
կախութիւն» հռչակեցին Մայիս
եան սեւ օր մը, Հայաստանին
ձախելու, ժողովրդին չարաչար
շահագործելու, ազատ կերպով
ազգամիջեան կռիւներ հրահրե-
լու եւ մպալնելու այն հերոս-
ներուն, մաքուր հայրենասէր-
ներուն, որոնք անկեղծօրէն կը
մարտնչէին հայ ժողովուրդի եւ
հայաստանի իրական ազատու-
թեան, իսկական անկախու-
թեան համար:

Լուռջ մարդ հակառակը հաս-
տատել չի փորձեր: Մահաբայր

* *

Խորհրդային Հայրենիքէն ժո-
ղովուրդի կամբով, արմատախիւ
եղած չարիքը, հողագուրկ, իշ-
խամագուրկ եւ թափառական
մարդոց խմբակը իր ողբածին
եւ արիւնոտ քաղաքականու-
թիւնը փոխադրեց գաղութները:
Անհիմն ու անճիշտ ամբաս-
տանութիւնը մը, կամ գուեհիկ
զրպարտութիւն մը չէ որ կընենք,

եւ խաւար գաղափարները շի-
ջեր են Հայաստանի երկնակա-
մարի վրայէն:

Սոցիալիստական Հայաստա-
նի մաքուր հորիզոնին եւ աշխա-
տանքի հաւաքական դաշտերուն
վրա կը փայլի յարատեւ շինա-
րարութեան, անդադար յառաջ-
ընթացի, պատմական վերելքի,
եւ կենսաբեր խաղաղութեան
պայծառ արեւը:

Վկա՛ այդ մշտավառ արեւը,
այն գեղեցիկ պարտէզին մէջ,
որ կը կառուցանէ մեր երկրի
հարւածային ժողովուրդը, ոեւէ
խոզի չի յաջողիր իր աղտոտ
դունչը կոխել:

Հանրութեան ծանօթ են այն
քստմնելի եւ եղեռնական ո-
ճիւղները, որոնք գործեցան Խ.
Հայաստանի ընկերներու, բա-
րեկամներու, մտաւորական —
գործիչներու, աշխատաւորնե-

րու, կղերականներու եւ յոյն-
իսկ դաշակցութեան ըմբոստ-
անդամներու վրա:

Ֆրանսայի, Յունաստանի,
Սուրիայի եւ այլ երկիրներու
դատարանները ու ոստիկանու-
թիւնները յողկանք ունեցան
չարագործներու նկատմամբ:

Իրենց մատիչական գործի
Դատարանական վերջին ամօթը
պարզեցաւ եգիպտոսի մէջ:

Այդ կուսակցութեան ղեկա-
վար մարմիններու չարածին
ծեռքերուն մէջ գործիք դար-
ձած՝ կեղծ ազգասիրութեան եւ
շովէն հայրենասիրութեան ա-
տելութեամբ կուրցած, ինք երի-
տասարդներ Պիլքոյի մեղքը կը
քաւեն Ամերիկայի բանտերուն
մէջ դատապարտւած՝ ցմահ:

Հասարակութեան ուղիղ
դատող կարծիքը չէ կարելի մո-
լորեցնել:

Գարնան պայծառ արեւի պէս
լուսաւոր ճշմարտութիւն է այն
որ այդ չարագործութիւններու
գլխաւոր ու բարոյական պա-
տասխանատուն այն մարդիկ
են, որոնք Փարիզէն կը վարեն

խռովարար, հաւաքականու-
թիւններ կոտորակող եւ հայա-
ջինջ քաղաքականութիւն՝ միա-
միտ երիտասարդներ կուազա-
նութեան եւ եղբայրասպանու-
թեան մղելով:

Կարո՞ղ է Պրն. Վրացեան ա-
զատել ինքզինքը եւ այս յան-
ցապարտ արարքներու մեղսակ-
ցութենէն:

Թող փորձէ:

Բայց չի յաջողիր:

Կը նախնորէ լռել, որովհե-
տեւ իր խիղճը, թող թոյլ տըր-
ւի ինձ այդպէս ըսել, կը ճշշի
ծանր պատասխանատւութեամբ

«Արմենիա»-ի տաք պատա-
ռին շուրջ պարող մէկ քանի
«փիլիսոփաները, թող չի գան
գայլի աւետարան կարդալու,
«սոցիալիզմի» անունէն ճարելու,
«ազգայնական հայութեան»
ներկայացուցչի տծեւ շապի-
կը հագնելու:

Դաշնակ կուսակցութեան երկ-
տասնեակէ մը աւելի «յեղափո-
խական» — չէթէական գործքը,
երկու տարիէն աւելի իշխանու-
թիւնը, 15 տարիներու արքսո

րական վիճակը չափազանց շատ հարուստ փաստեր տւին, որոնք կապացուցանեն թէ ինք հայ աշխատաւոր ժողովուրդի հարազատը չէ եւ հակայեղափոխական ճակատի վրա՝ կը կռւի մեր ժողովուրդի իրական ու հիմնական շահերու դէմ:

Եւ ան բժախնդորէն հետեւոյն դական է աշխատաւոր հայութեան դաւող իր քաղաքակա նութեան մէջ:

Այս ալ ամբաստանութիւն մը չէ:

Եթէ տակաւին անկեղծ ու միամիտ հայրենակիցներ կան, որոնք կը կարծեն թէ դաշնակ կուսակցութիւնը սխալներ է անցեալի իր որդեգրած քաղաքակա նութեան մէջ, կը ցաւինք անոր համար, որ իրենք դեռ խոշոր սխալի մէջ են:

Եկող ու գացող երկար տարիները, միջազգային աշխարհա կաշնորու դիւանագիտութիւնը, կամ ճիւղազգիտութիւնը, քաղաքական ու ընկերային բոլոր իրադարձութիւնները մատնաչափ մը իսկ չեն փոխած այդ կուսակցութեան ուղեգիծը «հայ

ժողովուրդը փրկելու», «ծովէ ծով» արիւն սփռելու մասին: Ձկա աւելի արդար դատաւրճիւ, քան այն ոո կը տրւի մեղադրեալի ազատ խոստովանութեամբ:

Փսրիզէն՝ միջազգային կացութեան մասին զոյգ խմբագրականներ եւ քանի մը յօդւածներ գրելէ ետք, յոյ՛ ինքն Պրն. Վրացեան «Հայաստան իրաւագրկւած»-ց դատեսութիւնը կը վերջացան է հետեւեալ քաղաքական քացական չութիւնով—

«Դաշնակցականներս իրաւունք ունին քմխիթարելու եւ բարոյական գոհացում զգալու, որ սկզբից մինչեւ վերջ կանգնած ենք եղել անսխալ ճանապարհի վրա: Այդ ճանապարհով պէտք է քալենք եւ այսուհետեւ...» (ընդծմ մերն են՝ Ա.Գ. («Արմենիա» 11 Փետ. 1936 թիւ 251):

Սա կը նշանակէ որ, պաշտօնական դաշնակցութիւնը «եւ այս ուհետեւ» ալ պիտի շարունակէ տարիներու հայադաւ, Խ. Հայաստանի թշնամի քաղաքականութիւնը, զրամատիրութեան

ճառայի դերը:

Կս եւ աւելին:

Դաշնակցական բարոյագուրկ պետք «մխիթառանք եւ բարոյական գոհացում կզգա» եղէր, եթէ Հայաստան իսկապէս իրաւազրկւած ըլլաւ:

Ահա՛ ձեզ դաշնակ շէֆերու «հայրէնասիրութեան» պարծօրինակը: Եւ կենթադրեմ թէ այդ տողերը գրելու ատեն Պրն. Վրացեան ի վրա բռնի ճշում չկար եւ ոչ ալ «Ա.»-ի տղաքը յանդգնած են սրբագրութիւն կատարել անոր մէջ:

Ու Պրն. Վրացեան դաշնակցական Հայաստանի Վարչապետըն է...

Բարեբաղդ սքսր ճշտ չն իր ցն դաբանութիւնները Խ. Հայաստանի իրաւագրկութեան մասին, ինչպէս անճշտ էին խմբագրական չարսշահութիւնները, ոո Ռէն կատարեց Ստալինի մէկ յայտնութեան վրա, բամբական մշակութեան ճիւղին վերաբեր

եալ՝ Խ. Ուզբեկստանի նկատմամբ:

Վստահ ենք. Հայաստանի Սոցիալիստ հարւածային երը եւ աշխատանքի Ստալանովեանները այդպիսի «մխիթարանքի եւ բարոյական գոհունակութեան» պատճառներ չեն տւած եւ չեն ալ տար այն փոքրաթիւ մարդոց, որոնք զրկւած են քաղաքական գոյութեան իրաւունքէ եւ հայաստանի անունէն խօսելու լեկալ իրաւասութեանէ:

Հայաստանի ժողովուրդը վճռած է կառուցանել նոր Հայաստանը եւ խորհրդային կարգերու տակ զայն կը վերածէ երկրային դրախտի՝ աշխատաւոր մարդոց աւելի կենսութախ եւ երջանիկ կեանքի համար:

Եւ ան կը կատարէ իր առաջադրութիւնները: Վկա՛ 15 տարիներու վիթխարի վերելքը եւ լուսապայծառ ու խանդավառ իրականութիւնը: Հզօրագօր է Խորհ. Հայրենիքի գաղափարական մեծութիւնը:

*
**

Ընդարձակենք մեր տեսութիւնը դէպի միջազգային հորի-

զոն. քիչ մը աւելի խորանանք համաշխարհային քաղաքական

ընդհանուր կացութեան, կամ անոր գլխաւոր մասերուն մէջ: Դրամատիրական առանձնապէս կարգ մը երկիրներու տնտեսական եւ քաղաքակրթական մասին վիճակը «աշխոյժ» աշխատանքի հող կը հայթայթէ յետադիմութեան գործիչներուն:

Խարխուլ է այդ հողը եւ երեւոյն, չենք վիճիր, բայց ան կըրնա չափով մը եւ ժամանակ մը շահագործել դաշնակ շէֆերու կողմէն՝ հին եւ արդի տէրերուն հաւատարմութեան նոր ծառայութիւններ մատուցանելու ուղիով:

«Մովամոյնը՝ օծին կը փաթթուի:»

Գիտակից եւ հասկացող ընթերցողի սրամիտ ուշադրութեւնէն չի կրնար խոյս տալ բացառիկ նշանակութիւնը այն ժամանակին, որ դաշնակ Պիւրոն ընտրած է իր հանգուցեալ իշխանութեան էքս վարչապետներէն այս մէկին Հար. Ամերիկա ճամբելու համար:

Անվիճելի է:

Աշխարհի խաղաղութիւնը երբեք այնքան խոշոր ու անմի-

ջական վտանգի տակ չէ եղած համաշխարհային պատերազմէն յետո:

Ճափոն ծաւալապաշտ զինուորականները Առեւելքէն, արիւնարբու Հիթլեր Կեղոտական եւրոպայի մէջ եւ Մուսոլինի Ափրիկեան ճակատին վրա կրօնակ են բռնած, պատռաստ՝ մէկ վայրկեանէն միւսը ամբողջ աշխարհի վրա նետելու:

Այդ բռնապետական իշխանութիւնները՝ ամենասարսափելի քաղաքականութեան տակ, բրնիկ ժողովուրդները տմարդի շահագործման եւ կողոպուտի ենթարկելէ ետք, գաղութային առեւտրական ծաւալով մը կերպով ելք ստանալ իրենց բազմակողմանի գրոնիկ դարձած տագէնապին:

Մուսոլինի կուգէ կլանել, կուտալ Հապէշիստանին եւ յանուն «քաղաքակրթութեան» ու աշխարհակալութեան ճամբաներէն վեր բարբարոսութեն կը ուժբակոծէ եթովպիան, առանց խնայելու նոյնիսկ հիւանդանոցներն ու գթութեան քոյրերու վրանները:

Գերման աշխատաւոր ժողովուրդի դահիճը, կարգ մը ծանօթ միջազգային դաշինքներ բզբռելէ վերջ, չեղեալ կը հռչակէ իր իսկ վաւերացուցած Լոքարնօի Ուխտը վերազինւորականացնելով Հոնոսեան գօտին:

Մանչուքոյ խրուիլակ կառավարութեան հակայեղափոխական զինւորականները կուի ձեռնոց կը նետեն Արտաքին Մոնկոլիո ժողովրդային Հանրապետութեան վրա՝ ընդարձակածաւալ ամբողջ Չինաստանին իւրացնելու ճափոն կայսրութեան ծրագիրները կենսագործելու մտադրութեամբ:

Ես չէ որ պիտի ուզեմ ժըխտել Գերման կապիտալիզմի եւ Ֆրանսական բուրժուազիայի շահերուն թակոնիզմը— ներհակութիւնը: Բայց պէտք է լոյս տալ աւելի հիմնական ճշմարտութիւններու:

Լոքարնօյի դաշինքի տոքագրութեան օրերուն Անգլիական քաղաքագէտներէն մին մօտաւորապէս հետեւեալը յայտարարած էր՝ «Լոքարնօն խաղա-

ղութեան Ուխտ մըն է, մէկ ծայրը Խորհ. Ռուսիո ղէմ ուղղած:»

Եւ հիմակ է, որ Նացի պետ պատուեց Լոքարնօի դաշինքը՝ Ֆրանքո — Խորհրդային փոխադարձ օգնութեան բաւոյն վաւերացումէն ետք, որովհետեւ այս վերջինը ազատ քարդ չի տար Պրն. Հիթլերին խորհրդային սահմանները արշաւելու:

Ֆրանքո — Խորհրդային դաշինքը, որուն խաղաղասիրական էութիւնը խորհրդային դիւանդագէտներն ու աշխարհի տէմոկրատ մամուլները հաստատեցին, Նացիոնալ - սոցիալիստներու ձեռքէն կը խլէ Լոքարնօի յարձակողական ազատութիւնը:

Ճափոն զինւորապաշտներու Նաճոզական քաղաքականութիւնը չի սահմանափակել Չինաստանին ենթարկելու ծրագրով:

Չենք անտեսել շահերու ուժեղ հակամարտութիւնը, որ կա Ճափոն, Անգլիո եւ Ամերիկեան իմպերիալիստներու միջեւ մասնաւորապէս խաղաղական Ովկիանոսի եւ անոր յարակից գաղ-

թափայրերու գերիշխանութեան նկատմամբ:

Ճափոն պշխարհակալութեան աւելի հիմնական եւ գուցէ աւելի անմիջական նպատակն է՝ Զինատանին Նւաճելով, խոյանալ Խորհրդային Միութեան սոցիալիզմ կառուցանող 170 միլիոն ազատ ժողովուրդի վրայ:

Պատերազմի հրծիգներու-Հիթլեր, Ճափոն Մուսուլին, Լեն — ցարահատ արագաւեմալ դաւադրութեանց դիմաց համաշխարհային ծաւալով կը զօրանա պատերազմի եւ ֆաշիզմի դէմ խաղաղութեան բարեկամներու դիրքը:

Մենք յիշեցինք խորհրդային մեծ ու անպարտելի Միութիւնը, որ աշխարհի խաղաղութեան միջնաբերդն է: Ակնարկեցինք նաեւ Ֆրանքո - Խորհրդային փոխադարձ օգնութեան դաշինքին, որ խաղաղութեան խոշոր գործօն մըն է:

Կարճ ըլլալու սիրոյն բաւականանք աչքի՝ առչել ունենալով ժողովրդային ճակատի խոշոր յաղթանակները Ֆրանսայի եւ

Սպանիո մէջ՝ պետութիւնը Նւաճելու ուղղութեամբ, ու մըտաբերենք ըմբոստութեան այն հրսկա ու անգուսպ ալիքները, որոնք կը բարձրանան զաղթափայրերու ճշւած ժողովուրդներու կողմէն ազգային եւ ընկերային ազատութեան համար:

Հաւաքական անբաժանելի խաղաղութեան գործի զօրացման եւ աշխատաւոր ու ժողովրդային զանգւածներու միասնական գործի ուժեղացող շրջանակի մէջ պատերազմի ժանտարմներու վիճակը կը դառնայ յուսահատական:

Եթէ Մեծ պատերազմասէրներու եւ ֆաշիզմի գլխաւոր սպակոյտերու վիճակը այսպէս է, ապա պիտի բաղդատուութեան դնել անոնց փոքր ու փոքր ոգի դաշնակցի Պիւրոյական դաշնակցութեան անլոյս եւ անյոյս կացութիւնը:

Խորհրդ. Հայաստան՝ վիթխարի յաղթանակներու 15 տարիները տօնեց լոյսով, շուքով, փառքով:

Դադութներու հայրենիքի հանդէպ համակրանքի եւ սիրո

զգացումները կը տարածուին, կուժեղանորին:

Ժողովուրդը կը մերժէ, ետ կը մղէ ֆաշիզմի գաղափարներն ու պատերազմի գրգռութիւնները, շէֆերու անամէջ, ամբոխավար եւ արիւնոտ խօստումները դաշնակ շարքայիններու մէջ իսկ ազդեցութենէ կը զրկուին:

Յետադիմութեան եւ արկածախնդրութեան դէմ ժողովրդային համագործակցութեան տրամադրութիւնները, կը բարձրանան, կը կենսագործուին՝ Խորհրդ. Հայրենիքի շինարարութիւններու եւ պաշտպանութեան համար:

Միջազգային քաղաքական յառաջողէմ գործօնները աւելի կը ծանրացնեն արիւնխաւում Պիւրոյի հոգեկան եւ կազմակերպական, քաղաքական եւ տընտեսական ճգնաժամը:

Դաշնակ շարքերը կը քայքայուին Ներքնապէս, սխալմամբ հայրենադաւններու այդ խմբակին մէջ ինկած ազնիւ երիտասարդներ կը լքեն արիւնի եւ

ֆաշիզմի կուսակցութիւնը:

Ֆրանսայի եղբայրական ժողովուրդի յաղթանակը՝ ֆաշիզմի դէմ, մասնաւորապէս Նեդեց եւ աւելի պիտի սեղմէ այն պայմանները, որոնց տակ Փարիզ որջացած Պիւրօն չի կրնար հաւատաշատաւորական, հակախորհրդային Հայաստանեան յանցապարտ գործ շարունակել:

Ատիկա մէկն է այն պատճառներէն, որ այդ խմբակի վարիչներն ու մամուլը — Հիթլերէն թութակաբար — թոյն կը փսխեն Ֆրանքո - Խորհրդային դաշինքին դէմ փարիզը Ներկայացնելով Մոսկւայի կարմիր գործակալներու կեղրոն:...

Անխորտակելի ճշմարտութիւններ եւ գործնական փաստերը կը հաստատեն, որ հայ ժողովուրդի արեան յորածեւ վաճառքին համար պաշտօնական դաշնակցութեան լիզերները կամաւորաբարած են ոչ թէ «մահաբեր եռոտանի»-ի, այլ աշխարհակործան պատերազմաբեր ԶՈՐԲՈՏԱՆԻՆ, որոնցմէ Գերմանական իմպերիալիզմը

«հայկական ողբերգութեանց» գլխաւոր պատասխանատուններէն մին է :

Ընթերցողը գիտէ որ պաշտօնական դաշնակցութեան Հիթլերի գործակալութեան մասին մինակ մենք չենք որ մերկացում կընենք :

Այդ «գաղտնիքի» վրա լոյս սփռեցին Խորհ. Հայաստանի մամուլները, արտասահմանի աշխատանքական թերթերը, Ռամկավար օրգանները : Գրեց Նաեւ «Շիրակ» . իսկ Նացիներու «Վօլք Բեդ Ռայխ» թերթի յայտարարութիւնները : զոր արտատպեց «Շիրակ», կասկած չէին ձգեր :

Լուռ է մահաբոյր Պիւրօն : Իր գործը եւ մամուլները կը հաստատեն թէ պատմութիւնը կը կրկնէի Վրացեանի եւ իր զինակիցներու համար—

Իմպերիալիզմի թափանցը դիւ

* *

Հարաւ . Ամերիկայի կապակցութեամբ՝ այն քաղաքացիները, որոնք կը հետեւին յառաջդիմական շարժումներուն, մեր գրաւոր ու բանաւոր պրոպա-

րացնելու համար Թուրքիա՝ «Եւրպիոսութիւններ» . . . :

Գերման եւ թուրք զինուորականութեան տակ հայաջինջանկախութիւն . . .

Փետրվարեան արկածախնայ գրութիւն հայ աշխատանքի ժողովուրդի հարազատ իշխանութեան դէմ :

Աշխարհակուլ Նոբ. պատերազմի այս օրերուն զինակցութիւն յիտադիմութեան ամենասեւ ու մութ ուժերու հետ ազատագրւած հայրենիքի գոյութեան դէմ դաւելու եւ գաղութահայ երիտասարդութիւնը աշխարհակալ թիւղանթներու միւս դարձընելու համար :

Դաշնակցական «մեծ» ու փոքր շէֆերու տնաքանդ, ռազմաբոյր, հայրենաւեր քաղաքականութեան էութիւնը այս է՝ սեղմ գծերու մէջ :

Կանտային եւ «Շիրակ» շաբաթաթերթի, աւելի նշգրիտ գաղափարներ ունին Արժանթինի, Ուրուկայի եւ Պրագիլի ուր մենք աւելի քան 25,000 արեւա-

կիցներ ունինք, տնտեսական—քաղաքական, ազգային - ր' կերային պայմաններու, ապրումներու մասին :

Այս ժողովուրդները ր' կերային եւ ազատական են՝ ահունօրէն խաղաղասէր : Եւրոպական գաղափարները խորթ են ահոյց մօտ :

Եւ Արժանթին . եւ Ուրուկայ . եւ Պրագիլը սահմանադրական գեղեցիկ ու մարդկային օրէնքներ ունին, շատ մը երկիրներէ աւելի տնտեսական, որոնց լեկալ - օրինական գործադրութիւնը կրնա յառաջացնել ժողովրդային բարօրութիւններ՝ աւելի ր' դարձակ, ամբողջական կենտրոնաւ հեռանկարներով :

Բայց, աշխարհակալութիւնը իր սեւ ճանկը եւ ճշող թաթը այստեղ ալ խոյր է ուժեղ խոր :

Իմպերիալիստ շահագործողները կը ծծեն ժողովուրդներու արիւնը եւ կը քամեն հարստութիւնները, արգելք հանդիսանալով այս երկիրներու բարօրացիլ, ազգային անկախութեան

եւ տնտեսական ճարտարաբանական-գարգացումի :

Ամեն տեղ սեւ է եւ արիւնաներկ աշխարհակալութեան հակաժողովրդական եւ անժողովրդային պատմութիւնը :

Չաքօ Պօրէյալի վրա Բարակլաի եւ Պօլիվիո միջեւ յայտարարւած արիւնահոս եւ խոշոր աւերներով պատերազմը միջազգային հետեւանքներ ունեցաւ թէ՛ քաղաքական եւ թէ՛ տնտեսական շահակութեամբ :

Պոլիվիո բանակին մէջ կուեցան Գերման ժէներալներ, Բարակլայի զինուորներու հետ՝ ներմակ Ռուս սպաներ եւ կամաւորներ :

Դաշնակ մամուլը կողմ բռնեց Բարակլայի յօգուտ .

Տնտեսական համաշխարհային եւ համատարած ճգնաժամի աղէտալի հետեւանքներ արմատալէս ցնցեցին այս երկիրները :

Գրեզը խորացաւ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ, գիւղատնտեսութեան հասցնելով մահացուցիչ, կամ գրեթէ մահացուցիչ հարածներ :

Յետադիմական եւ բռնատիրական գործքի ծանր եւ ճշող շրջթան երկարեցաւ երկրէ երկիր, ժողովրդական զանգաձներու եւ յոյժակ ընկերութեան շահագործող այն խաւերուն վրա, որոնց շահերը զուգահեռ չեն ընթանար արտաքին մոնոփոլիստ աշխարհակալներու աւելի առատ հաշիւներուն :

Ֆաշիստական իմպերիալիզմի հրէշ կերպարանքը պարզեցաւ աւելիով, իր ամբողջ այլանդակութեամբ՝ ժողովրդամերժ քաղաքականութեամբ :

Ուրիպուրուի զինուորական տիկ դատուրայի տակ արիւնեցաւ աշխատասէր եւ գիտակից ժողովուրդը . բռնապետ Թէրրա պետական հարւածով ջնջեց Ուրուկայի պուրժուա ազատական աւանդութիւնները : Ժ. Վարկաս Պրագիլի բաները լեցուց հագարաւոր եւ հագարաւոր երկսեռ ծերբակալածներով . Տեմոկրատի կեղծ համբաւ շահած Նախագահ Ալեսանդրի կը շարունակէ Զիլէն կառավարել պատերազմական վիճակի տակ :

Սունկի պէս բռնաող ֆաշիս-

տական լէխիօններու հայրենավաճառ քաղաքականութեան տերորիստական ակթերուն մարդկային կեանքի զոհ գացին քաղաքներու սալօններու մէջ եւ հրապարակներու վրա :

Ոստիկանական արտակարգ եւ ապօրէն բաժանմունքներու լըրտեսական ծառայութիւններու մէջ վխտացին ցարական Օխրա Նայի պաշտօնեաներ :

Դաշնակ կօմիտէներն ալ իրենց «բարի» ծառայի բաժինը տւին այն ձեռք - կռիւ, արշաւներով եւ մատնութիւններով, որոնք կատարեցան հոս, Մօլթիի տէօ, Ս. Բաւլօ եւ Գօրտուպայի մէջ եւ որոնք ծանօթ են հասարակութեան :

Այոք սակայն այլ է կացութիւնը :

Եթէ քաղաքական նժարը դեռ ամբողջովին չէ հակած դէպի ժողովրդային արդար պահանջներ եւ անոնց լռիւ գործադրութեան ուղիւ, ապա եւ ճեշտ է որ յետադիմութեան ժամիքները նոյնքան սուր չեն :

Զանազան այլ գործօններու եւ մասնաւորապէս ճակատի

զինւորներու աճող ըմբոստութեան բերումով դադրած է Զաքօի արիւնք : Մէկը այն կառավարութիւններէն, որ այդ մարդկային ոճիւրը գործեց, տապաւնած է եւ իր Նախկին Նախագահն ու զինուորական պետը բանտարկեւած են՝ իբրեւ հայրենադաւեր : Բարսէլայի ապստամբ ժողովուրդը իր երկրագործական եւ հակաիմպերիալիստական իշխանութեան հիմքերը գորացնելու կռիւ կը մղէ Ներքին եւ արտաքին թշնամիներու դէմ :

Ազգային վերջին ընտրութիւնները ցոյց տւին թէ ո՞ր կողմն է Արժան թին ժողովուրդի համակրանքը եւ ի՞նչու ան զոհ չէ Զօր . Խուսթօի կառավարութեան քաղաքականութիւնէն :

Բանւորներու արհեստակցական կազմակերպութիւնները, ժողովուրդի քաղաքական կուսակցութիւնները եւ անոնց գործակցական շարժումները ոչ մի այն ուր թափ եւ մղում ստացան, այլ եւ որդեգրեցին աւելի խելօք օրիէնթացիա, ուղղութիւն :

Արժ. Ազգ. Խորհրդարանի մէջ

խիստ պարզօրէն առաջադրեցաւ մօլօփօլիօի դէմ, երկրի բէթքօլի հորերն, միսի եւ հացահատիկ-արմտիքի առեւտուրը արտաքին իմպերիալիզմի յափըշ տակող լուծէն ազատելու հարցը :

Հակառակ այն իրողութեան թէ Պրագիլի ժողովրդային ապստամբութիւնը արեան մէջ խեղդեցաւ եւ երկրի ամենաազնիւ, զոհող եւ հայրէնասէր զաւակները բանտերն են, այդ ժողովուրդի ազատագրական տրամադրութիւնները աւելի վառ են, աւելի աճուն :

Ուրուկայի քաղաքական կուսակցութիւնները ընդդիմադիր պլօք կը կազմեն վերջակէտ մը դնելու համար զիւանագիտական յարաբերութիւնները խըզելու շտապողականութեան մէջ միջազգային ռէքորտ կտրող Թէրրաի լուծին :

Հարաւ. Ամերիկեան ժողովուրդները ուղիղ կը ճանչնան իրենց թիւ մէկ թշնամին եւ համագործակցական պայքարի ամենասուր ծայրը կուղղեն արիւնախում իմպերիալիզմի եւ անոր

գործակալ ֆաշիզմի դէմ:

Ազգային տնտեսական ազատագրութեան սրբազան եւ յառաջադէմ կռիւն է որ կը դարձնէ յաջողութեամբ եւ լիակատար յաղթանակի շող հեռանք կարող:

Իմպերիալիզմի դէմ այս եղբայրական ժողովուրդներուն իրական պայքարին հետ է հայ զանգաւաններու գիտակցական եւ գործնական համակրանքը:

Ատէ՛ք յանձն մեր շարժման ահը ու խորհ. հայաստանի երդւեալ թշնամիներու տկարացումը եւ ան ժողովրդային դառնա

լու պարագան:

Այսպիսի պայմաններուն տակ ի՞նչ ընելիք ունի պաշտօնական դաշակցութիւնը, իր օրգանը, մեռած ու յեխած իշխանութեան օր պակաս ՆԱԽԻՆ վանչապետը:

Հետագա եղելութիւնները պիտի գտնուեն հասկնալի դարձնել մեր ըսելիքները, երբ Վրացեան իր ֆաշիստ հակայեղափոխականի եւ հակախորհրդային էլէմէնդի—տարրի վկայականները պատճառէ այդ շրջանակներէն: Ներս ու մասնաւորապէս ոստիկանական շփոխներու մէջ:

* * *

Պաշտօնական դաշակցութիւնը Վրացեան գործիչի արիւնոտ ձեռքով միայն ֆաշիզմի եւ աշխարհակալական պատերազմին յօգուտ արոպականդն ու պայքար չէ որ պիտի փորձէ զարգացնել:

Անոր հայրենադաւ առաքելութեան կցած եւ կարգ մը ուրիշ երեւոյթներ, պարտականութիւններ:

Չարօի պատերազմը պատճառ

եղաւ երկու կողմերու բնակչութեանց կոտորածին: քայքայումին: Աշխատող բազուկները՝ արդէն քիչ, չեղանքան աւելիով:

Հակայեղափոխական հերմակ Ռուսները յանձնախումբ մը ղըր կեցին Բարակալ իրենց տարագիրներու. հայրենամերձներու փոխադրութիւնը կարգադրելու «ուսումնասիրելու» համար:

Չէ՞ որ դաշակ շէֆերը միշտ հետեւողական են ցարական

տարրերուն: Ինչպէ՞ս կրնային այս մարզին մէջ բաժնւիլ անոնցմէ:

Յանկարծ, ո՞հ յանկարծ, Փարիզի դաշակցական մամուլին մէջ սկսաւ ներգաղթը դէպի Բարակալ գրական փոթորիկը:

«Արմենիա» արծազանգեց «Յառաջ»-ին, Վրացեան «Արմենիա»-ին եւ յայտնի ու ծածուկ անուններու տակ միեւնոյն գըր չէն սկսան յօդւածներ երեւալ:

Ըստ երեւոյթին այդ գրութիւնները դէմ ըլլալ կը ձեւացը նեն Բարակալ ներգաղթին, բայց ըստ էականին յապտաւոր պրոպականդն էր այդպիսի շարժման մը, որ ծրագրւած եւ գործադրութեան կուզի ղնել Պիւրոյի կողմէն կոտորելու համար զաղութահայ ժողովուրդի համակրանքը դէպի խորհ. Հայաստան ներգաղթին եւ վերաշինացներու նոր աւաններու կառուցման գործին:

Վրացեան յօդւած մը ունի «Ա.»-ի 260 թիւ Մայիս համարին մէջ ուր՝ միշտ հերմակ ուսերու տւած զեկոյցին եւ իր ն. Դ. Ա. կսեւտելի հետ

ցած խօսակցութեան յենած, Բարակալի քաղաքական տնտեսական, աշխարհագրական, բրնակչութեան եւ զարգացողական հեռանկարներու մասին խօսելէ ետք, մասնաւոր շեշտ կը դնէ կլիմայի վրա ըսելով՝ «Եւրոպացու համար կլիման սկզբի շրջանում յապտաւոր չէ, բայց վարժելուց յետո, ընդհանուր առմամբ, տանելի է:»

Օդային փոսթով այլ հաղորդագրութեամբ մը Նոյն անձը Ս. Մարջան անունին տակ կը գրէ՝ «Ֆրանսայի մէջ վերջերս ծայր տւած է շարժում մը զաղթելու դէպի ԲԱՐԱԿԱԼԱՅ: Մարտէյի Սէնթ Անթըան արւարձանէն 40 ընտանիք պատրաստակամութիւն յայտնած են զաղթելու: Ուրիշ տեղերէ ալ նման լուրեր ստացւած են...»

Ընթերցողը յկատի պիտի ունենա որ Վրացեան Նախքան Հարաւ. Սմերիկա ուղեւորիլ 3 ամիս թափառեցաւ Ֆրանսայի հայաբնակ կեդրոնները եւ իր փորձով Մարտէյէն, ուր ընտանիքներ պատրաստ

են... դաշնակ դաւադրութեան-
առեւտրական դաւադրութեան
գոհ դառնալու:

Դաշնակ շէֆերը, մամուլնե-
րըն ու խմբագիրները, իրենց
բոլոր գործունէութեան նման,
այս կապակցութեամբ ալ կը
դիմեն կեղծիքի եւ քաղաքական
մանիովրայի: Այդպիսի կեղծիք
է նաեւ այն որ «Ա»ի
Մարտ 13-ի համարով կուզէր
հաւատացնել թէ «ընկ. Ս. Վը-
րացեան, կամենալով նաեւ ծա-
նօթանալ Հարաւ. Ամերիկայի
հայութեան կեանքին եւ պայ-
մաններուն, որոշած է ուղեւո-
րութիւն մը կատարել դէպի
մեր աշխարհը», մինչ անդին
«Յառաջ» Փարիզէն կը ծանու-
ցանէր իր Մարտ 4 թիւին մէջ
թէ ընկ. Ս. Վրացեան վեց ամ-
սըւա համար ԿՈՒՍՍԿՅԱՆ
ԱՌԱՔԵՆՈՒԹԵԱՄԲ կը մեկնի
Հար. Ամերիկա եւ պիտի այցե-
լէ Պրագիլիա, արժանթին - Պ.
այրէս — եւ ՄԱՅՆԱՌՈՐՍԲԱՐ
ԲԱՐԱԿԱՅ:»

Ուշիմ ընթերցողը լաւ կը հաս
կընաւ անշուշտ, մեր ընդգծում
ներուն իմաստը, գոր կատարե-

ցինք «մասնաւորաբար Բարակ-
ւայ եւ «կուսակցական առաքե-
լութեամբ» բառերուն վրա:

Դէպի Բարակւայ ներգաղթի
մասին ուրիշ առիթներ կունե-
նանք խօսելու: Այստեղ շեշ-
տենք միայն որ մենք Հայ Գա-
ղութ չունինք այդ երկրի մէջ
եւ յոյս չայտնենք այն մասին
թէ Բարակւայի աշխատաւոր ժո-
ղովուրդը, որ գիտցաւ յաղթա-
կան ապստամբութեամբ տապա-
լել Ս. ժալա-ի եւ իր արքանակ-
ներու իմպերիալիզմի գործակա-
լութեանց արիւնոտ իշխանու-
թիւնը, կը գիտնաւ նաեւ վայել
— «քաղաքավար» վերաբերմունք
ունենալ այս հակայեղափոխու-
թեան անշան «վարչապետ»ին
հանդէպ:

Հետաքրքրական է «կուսակ-
ցական առաքելութիւնը» վրաց-
եանի եւ արժէ գբաղիլ շարքա-
յին անդամներու ինքնագիտակ-
ցութեան գործը դիւրացնելու, ի
րենց զարթօնքին օգնելու հա-
յար:

Դաշնակ լիտերներու համար
այդ ներքին վարագոյրներու ա-
նախորժ բացումը հաճոյքով կը

կատարենք պարզելու համար
ճշնաժամային այն վիճակը,
որուն մէջ ինկած են բոլոր Վը-
րացեանները ընկճած՝ Խորհ.
հայրենիքի, Խորհ. Հայաստա-
նի հոյակապ վերելքի իրենց հա-
մար մահացուցիչ ծանրութեան
տակ:

Այո՛, այնպէս ինչպէս կը հըն-
չէ՝ Խորհ. Հայաստանի վիթխա-
րի իրականացումներու կշիռին
տակ տրորւած են դաշնակ շէ-
ֆերը ամեն տեղ եւ հոս, ներ-
քին փախաւոր կը կրծէ իրենց
կազմակերպութեան սիրտը եւ
դոյութեան հիմքերը:

Դաշնակ ոճրապարտ շէֆերու
ցաւը մէկ տեսակ չէ, քաղաքա-
կան է եւ դրամական եւ կազ-
մակերպչական:

Պարզ այն իրողութիւնը, որ
նախկին վարչապետը կուսակ-
ցական շրջուն հասարակ գործի-
չի մակարդակին է ինկած, ինք-
նին շատ բան կըսէ:

Ընթերցողը կը յիշէ անպայ-
ման: Ֆրանսայի յառաջադէմ
զանգւածներու ժողովրդային
ճակատի գծով քաղաքական
յաջողութիւններու եւ այդ ա-

ռնչութեամբ Պիլթի չարագործ
գործունէութեան դաշտի սեղ-
մումներու մասին մեր ըրած
ակնարկները:

Փարիզը՝ դաշնակ Պիլթի կեղ
րոնն էր. հիմակ անյայտ է իր
հասցէն:

Յունահայ թերթի մը թղթա-
կիցը Մարտ 11-էն կը գրէր անց-
եալները—

«Վրացեան ուր որ գացած է,
(խօսքը ֆրանսայի հայ գա-
ղութներու է) զինքը մերկացու-
ցած են, իոյնիսկ դաշնակ շար-
քայինները, որոնք ի որ տարիէն
սկսեալ բացարձակապէս կը մեր
ժեն վճարել իրենց անդամավը-
ճարները: Շատ մը շրջաններու
մէջ Վրացեանէն պահանջած
են այն գումարներուն հաշիւ-
ները, որ այսինչ կամ այնինչ
«կապտակի» համար իրենցմէ
զանծւած է:

«Դաշնակ գործիչը ոչ միայն
հաշիւներու մասին բացատրու-
թիւն չէ տւած, այլ ուղղակի
փախուստի ճամբան բռնած է,
մանաւանդ Լիոնի մէջ, երբ
զինք հրաւիրած են ՆԱԽԿԻՆ
ԴՆՇՆԱԿՅԱՆ շարքայինները

որ զառու հրապարակային ժողովի մը մէջ, արդարացի է փետ. 18-ի եղբայրասպանութիւնը որուն համար Ա.Յ. Ռուխտի պետը Շահան-Նաթալին վերջերս հրատարակած երկու հատորներով (Ալեքսանդրապոլի դաշնագրին 1930 Կովկասեան ապստամբութիւնները եւ Փետր. 18-ի «ապստամբութենէն Պրոմէթէի հրատարակումը» որո՞ց մով զինք կ'ամբաստանէ ու ո՞՞ր ազործի աթուղի կը գամէ:» (ընդգծումը մերն են Ա. Գ.))

Յրանսայի մէջ դաշակ հաւարոյթ «խանասորի» հանդէս եղաւ, ուր արգելեցաւ Վրացեաններուն և Փափագեաններուն բանախօսել, որո՞ց փոխաբերեցին համայնավար եւ սոցիալիստ ատենախօսներ:

Յրանսահայ աշխատաւորութեան «Ձանգու» թերթը մեզ կը բերէ այնպիսի ողջունելի լուրեր, բայտ որոնց այդ շրջանի դաշնակցական սոցիալիստ ընկերները եւ եմթակոմիտէները կը մասնակցին հայկական միացեալ եւ ժողովրդային ճակատներու կազմութեան՝ կապ-

ւած Ֆրանսայի Կոմիտէին կազմակերպութիւններուն, որոնք նպատակ ունին կուիլ Նաեւ դաշակ Ֆրաշիստ Պիւրօի արիւնագոռ ծրագիրներուն դէմ:

Պարոնայք Ջամալեանին Պալբանեան գաղութները կը շրջին տեղւոյն կոմիտէներու ներքին կրակները մարելու եւ պատերազմական յոյսերով, խօստումներով օրօրելու այն ազնիւ անդամները, որոնք ապստամբութեան դրօշ կը պարգեն ղեկավարներու հայրենադաւ քաղաքականութեան դէմ:

«Շիրակ» ծանուցանեց արդէն Պուլկարիո դաշակներու պառակտման մասին: Տէվէճեան Նժդեհ վէճը—բախումը, հաւանաբար միայն 200.000 լէվայի հարց է: Անփառունակ «սպարապետ» Գարեգին Նժդեհի տարիով մը կախակայման լուրն է որ կը բերեն Եւրոպայի հայ թերթերը, իսկ դրամաշորթ Տէվէճեանի մասին կը յայտնեն թէ՛ Ռումանիա անցած դաշակ ցական «Սրագ»-ի խմբագրական սիւնակներէն կ'սրշաւէ... ցեղակրօնութեան դէմ:

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու մէջ դաշնակցութեան կրած բարոյական եւ կազմակերպական անկումը հեռու չէ ահաւոր ըլլալէ:

Դուրեան Առաջնորդի սրախողող սպանութիւնը ոչ միայն ամբողջ գաղութի ալ եւ դաշնակ շարքային անդամներու մէջ բեկումը զօրացուց ընդդէմ մարդասպան ղեկավարութեան: Հակառակ այն հանգամանքին որ ռամկավար առաջնորդութիւնը պառակտեց միասնական գործքի ճակատը, ժողովուրդի համակրանքը դէպի հայաստանի սոցիալիստական վերելքը անեցաւ, բարձրացաւ: Ամերիկայի գլխաւորութեամբ 15 ամեակի առիթով եւ տօնակատարութիւններուն մասնակցելու համար Խ. Հայաստանի մեկնող ժողովրդական Պատգամաւորութեան կազմութիւնը եւ անոնց վերադարձին անկողմնակալ, փայլուն զեղակները ստեղծեցին անկարգութիւն խանդավառութիւն:

Ամերիկահայ կարկառուն բանաստեղծ Կ. Միտալ այսպէս կ'եզրակացնէ իր ամբողջ մաս

սաներու տպաւորութիւնը—

«Ժողովրդական Պատգամաւորութեան բոցեղէն խօսքերը հրդեհի պէս կը տարածւին ամերիկահայ զանգաւներու մէջ: Ամերիկահայ աշխատաւորութիւնը խանդավառած այդ բոցէ խօսքերով կը սկսի լքել թշնամի բոլոր ճակատները եւ կուգա միանալու Խորհրդային Հայաստանի բարեկամներու հզօր եւ յարաճուն բանակին:»,

Արտասահմանի բոլոր գաղութներու մէջ խոշոր է թիւը այն ազնիւ քաղաքացիներուն եւ դաշնակցական աշխատաւորներուն ու կարգ մը մտաւորականներուն, որոնք կը հեռանան Պիւրօի հայրենիքի դէմ դաւող քաղաքական ազդեցութենէն:

Եթէ կարգը Հարաւ. ամերիկային, մեր շրջանին է, ապա այստեղ աւելի վատ է կացութիւնը Վրացեանի եւ վրացեանականներուն համար:

Ուրկէ՞ սկսիլ: Դաշակ կոմիտէի մէջ արմատացած փտախտ կա, կա եւ շարքայիններու բռնատիրական ղեկավարութեան դէմ անող դժ-

զոհանքը:

Վէճ, կռիւ, պառակտում շէֆերու մէջ՝ իրարու դէմ՝ ինքնագիտակցութիւն եւ սթափութիւն ՉՈՄ-ի անդամներէն սկսեալ:

Աթոռամարտը որ յայտնւեցաւ Յունվար 18 ին ոստիկանական միջամտութեամբ «ակումբ-խմբագրատան» մէջ իր նախընթացները ունեցած է եղեր: Իրենց պաշտօնաթերթը ինք կը խօստովանի զայն եւ իր «մեծամոլութիւնը» խմբագրականին մէջ կը պարզէ ներքին «հրէշային» պատկերը:

«Մեծամոլութիւնը», կը գրէ խմբագիրը «Ա.» 247 համարով, մեր ազգային բաց քսական գիծերէն մին է:

«Այս հրէշաւոր արատի ներկայութիւնը մասամբ կարելի է բացատրել լուրջ քննադատութեան եւ ինքնակատարելագործութեան պակասէն:

«Ոչ միայն ինքնահաւան, ինքնասիրահար եւ մեծամոլ ենք անհատական կեանքի, այլեւ հանրային կեանքի մէջ:

«Ազգային կերպով իրարմէ ծնած եւ իրար լրացնող այս

ախտերը ցցուն կերպով երեւան կուգան հասարակական կեանքի մէջ, տեղի տալով քեհախնդրութեան, անհանդուրժողականութեան, իրարատեցութեան, բամբասանքի և չար նախանձի:

«Ահա՛ պարզունակ, ցաւալիօրէն անուսում եւ անգէտ երիտասարդներ, ոտո՛ց առ ի չգոյշ յանձնարարութիւն մը, պաշտօն մը, կը յանձնէի հանրային գործերու կապակցութեամբ, հապա փորձիր փորձառութենէդ, գիտցա՛նէդ բաժին ինչ հաշիւ անո՛ց, անկարելի է:

«Անո՛ց խօսքն ու գործը քննել, քննադատել անկարելի է, կրնան աշխրթապետութիւն ստեղծել... կրնա փոթորիկ փըրթիլ բողոք, իրարանցում եւ հերքումներ իրար կը յաջորդեն...» (ընգծւ. մերն են Ա.Գ.)

Ծանօթ խմբագրական էն այս քիչ մը երկար մէջբերումներու նկատառութեան յարգելի ընթերցողները թող համեստութիւնը ունենան «ազգային», «հասարակական», «հանրային» եզրերուն տեղ ԴԱՇՆԱՆՅԱՆԻ բառը զետեղել՝ կստանան մօ-

տաւորապէս լրիւ պատկերը այն ախտածէտ կացութեան, որ պրն. խմբագիրը ինք կը իր կարագրէ մեր ընդգծած բառերով:

Եւ այդ կացութիւնը չի կըրնար սահմանափակւած մնալ Արժան թիւի— Պ. Այրէսի մէջ: Կրնա անոր ծայրը երկարած ըլլա Ուրուկայ ու Պրագիլ:

Հայրենադաւ շէֆերու այդ խմբակցութեան ներքին «հրէշային արատ»ի կապակցութեամբ իմ ուշադրութիւնս գըրաւած է եւ կը յուսամ նմանապէս բոլոր ընթերցողներունը, այն մերկացումները, որո՛ք կատարւած էին «Նախկին» Հընչակեան մը»ի ստորագրութեամբ «Շիրակ»ի Գ. տարի Նօ. 15-80 համարին մէջ:

«Դաշնակցութեան ներքին քայքայումը» յօդւածի հեղինակը կը գրէր— ի միջի այլոց—

«ՉՈՄ-ի ատենապետը եւ ինք («Արմենիա»ի, խմբագրին է խօսքը) իրար ծեծելու մէջ էին բռունցք բռունցքի ելած, հազիւ անկիւնի ոստիկանը կը հասնի եւ «Մուրատ» ակումբէն կը ձեր-

բակալէ երկուքը եւ կուխն մասնակցող ուրիշներ, ու կարգ մը շէֆեր կը յաջողին խոյս տալ:

«Մուրատ» ակումբը աթոռամարտերու դաշտ է դարձեր, ՉՈՄ-ի տղաք ամեն օր կռիւ կ'ընեն՝ իրար հայհոյելով:

«Գաղափարական տեւէ ազնւութիւն. կը շարունակէ ան, հոգիի տեւէ բարձրութիւն գոյութիւն չունի այս դաշնակ շէֆերուն մօտ:

«Հայ ժողովուրդի արիւն քրտինքով վաստկած եւ սուրբ նպատակներու համար տրւած գումարները կը վատնէին այսպիսի խառնակիչներու փորը կըշտացնելու...»

ՉՈՄ-ը կազմակերպող եւ այնոր յայտնի անդամներու ու մտաւորական դաշնակներու— մէջն ըլլալով «վարիչ-տնօրէնը» վտարւած ըլլալու մասին հերքում երեւցած չըլլալով, ինքնին կը հաստատուի «Ռ»-հիներու ներքին դաւադրական մեքենայութիւնը՝ մաքրագործումով անդամներու հակակշիռը կոտորելու եւ անոնց իրաւա-

ցի դժգոհանքները զսպելու համար:

«Բարեկամներու նւէր դրկած մերենա»ով եւ թերթի աշխատաւորներու չարաչար շահագործումով «Ա»ի եռօրեայի վերածելիւր խմբագրատան մէջ աւելցող մէկ երկու ամսականաւոր պաշտօնեաները՝ յաւիտենական անգործներ միայն ուրախացուցին:

«Արմենիա»ի եռօրեայի վերածելու պարագայով խանդավառեցան միայն այն բարոյագութիւնները, որոնք կոյր են չի տեսելու համար Խորհ. Հայաստանի վիթխարի վերելքին հետ անոր կողքին կանգնած աշխատաւորական կազմակերպութեանց անք, զօրացումը:

Եռօրեա՞ «Արմենիա»ն ժողովրդային իւլաճում մը չէ, զայդ լաւ գիտեն զայն հրատարակողները, ժողովուրդը հիմակ աւելի կը մերժէ այդ հակահայաստանեան թերթը եւ անոր հայրենադաւ ու գաղութները կոտորակող ֆաշիստական քաղաքագիծը:

Եւ գաղութահայր զանգւածօրէն կը կանգնի հայրենադաւ քաղաքականութեան դէմ:

Երէկ Մօնթէվիտէօհայ ժողովուրդն էր. որ կազմեցաւ «Հայ Գաղութային Կեդրոն»ի շուրջ կոտորելով դաշնակցական «Գաղութային Միութեան» ազդեցութիւնը:

Գորտապայի ժողովրդային ճակատը ջախջախիչ պարտութեան մատնեց զանոնք «Գաղութային Միութեան» ընտրութեան:

Պ. Այրէսի հայրենակցական միութիւնները կը թերին դէպի Խորհ. Հայաստանի մէջ վերաշինական ծրագիրները եւ կուգեն միացնել, համադրել դաշնակներու մեքենայութեամբ ջլատուած ուժերը:

Կրթական հաստատութիւնները ետ կը մղեն եռագոյնը եւ դաշնակ -- պատմութեանց այլ առասպելները:

Հայ ժողովուրդը զանգւածօրէն կը զօրացնէ, կը սրբացնէ իր սէրը հանդէպ պանծալի հայրենիքին, Խորհ. Հայաստանին եւ Խորհ. Միութեան:

Դաշնակցութեան դէմ, ֆաշիզմի եւ պատերազմի դէմ, հայ գաղթականները ծախելու «սրմ սար» քաղաքականութեան դէմ կը զօրանան: աշխատաւորական կազմակերպութիւնները: ՀԱՄ-ը կազմակերպուած ուժի կը վերածուի:

ՀՕԿ-ի շինարար դրօշին շուրջ կը համախմբւին գաղութի հայրէնասէր մասսաները:

Խորհրդային Հայաստանեան հաւաքոյթ-հանդէսներուն աննախընթաց բազմութիւններ կը մասնակցին: Կը բարձրանայ գաղութահայ զանգւածներու ժամանակակից քաղաքականութեան իմաստի եւ գործարկելիք թաքթի նկատմամբ հասկացողութիւնները:

Միացեալ ու ժողովրդային գործքը լայն ճամբա կը բանախաղաղութեան եւ հայրենիքի պաշտպան գիտակից զանգւածներու առջեւ:

Վրացեան պիտի փորձէ վե-

րականգնել իր կուսակցութեան ու գործակալներու վարկը, վաւերացնէ իւր թական անհաշիւ ու անանուն մսխումները, ուժեղացնէ Ռ-ճիւներու դիրքը ներքին ընդդիմադիրներու դէմ եւ գրգռէ զանոնք հայ ժողովուրդի ու Խորհ. հայաստանի դէմ:

Ամեն կողմով չարածին: եւ վատաբոյր է անոր առաքելութիւնը, հայրենադաւ է «վարչապետ» գործիչի միսիոնը:

Յոյս ունենանք դաշնակ բանիմաց անդամներու եւ բանւոր շարքայիններու վրա, անոնց հայրենասէր եւ անկեղծ տրամադրութիւններուն վրա, որ զոհ եւ գործիք չեն դառնալու ոճրագործութիւններու եւ պատերազմական ծրագիրներուն:

Գաղութահայ ժողովուրդը պէտք է պաշտպանել զիտնա ինչ որ իրն է, ինք ստեղծած, կազմակերպած, կառուցած եւ հաստատած է՝ յարձակող գիշատիչներու դէմ:

* *

Քաղաքական անել, ծանր ճգնաժամի մէջ է դաշնակ դեկավարութիւնը: Իր գաղափա-

րական եւ կազմակերպական կռանները յաջս գաղութահայ նոսրացած հետեւորդներուն ալ

բարոյական անանկու թեան փու-
լին մէջ են մտած: Զուրկ են
ժողովրդային եւ ժողովրդավար
իտէալներէ:

Էքս վարչապետի ներկայու-
թիւնը, եւ իր թիւ մը աւելի
ճկուն ֆրազաբանութիւնը, եթէ
յաջողին իսկ պատրանքներ ըս-
տեղծել, պիտի նմանին օճառի
պղպիջակներու:

Գաղութահայ ժողովուրդը
շատ լաւ կըմբռնէ, ան առիթ
պիտի ունենա աւելի խորացնե-
լու իր գիտակցութիւնը, որ
հայ հակայնդաւիտխութեան շէֆ
հայրենավաճառ առաջնորդնե-
րը, այսպիսի մեծածախս եւ
«ուսումնասիրական այցելու-
թիւններով» կը փորձեն: Թափ
տալ պատկան խմբակի վերջ-
նական մայրամուտին առջեւ
իրենց վերջին յոյսերուն ճրգ-
նելով՝ անխելքաբար, պատմու-
թեան անիւի յառաջընթաց
վազքը դէպի ետ տանիլ:

Այդ յիմար, հայրենակործան
քաղաքատեսութեամբ է, որ
անոնք ծառայութեան մէջ են
մտած ֆաշիզմի եւ պատերազ-
մին՝ ցանկանալով կուսիլ խորհ:

Հայրենիքի դէմ, դաւել հայ ժո-
ղովուրդի խաղաղութեան հայ-
րենիքէն ներս՝ դուրսէն արշաւի
պատրաստող յետադիմական,
բարբարոս, մեր ժողովուրդին
թշնամի բանակներու հետ:

Եւ այս դաւաճանական քաղա-
քականութեան «հայաստանի
ազատութեան» անունը կուտան,
ու կերպզեն՝ ինչպէս անօթի...
որ իբր թէ մօտ է օրը՝ «փառա-
ւոր եւ վերջնական պիտի ըլլա
հետագա Յարութիւնը...»:

Գաղափար մը ունենալու հա-
մար թէ ինչպէս, կարդացէ՛ք
հետեւեալը «Արմենիա» ի 269
թիւ խմբագրականէն՝ —

«Ահաւոր գալիքին հետ նորէն
կրնա վերադառնալ 1918 թ.,
այս անգամ աւելի ճակատագրե-
ական եւ վճռական... Մէկ
բանի վրա պիտի կեդրոնանա՝
հայ ժողովուրդի ամբողջու-
թեան, միաբանութեան եւ դի-
մադրական ուժին վրա»:

Առանց անտեսելու դաշնակ
խմբագրի իր իսկ թերահաւա-
տութիւնը «նորէն կրնա վերա-
դառնալ»ին, հաստատապէս կա-
րելի է ըսել որ, այդ խմբակը ինք

իր մէջ «միացած» կամ «անմի-
աբան», էքս վարչապետով կամ
առանց անոր, գաղութահայ ժո-
ղովուրդը չի միանար արկածա-
խնդիրներուն, որոնք կուզեն
արիւնի, կոտորածի եւ մահու
պատմութիւնը կրկնել աւելի
սոսկալի:

Եւ նկատի ունենալով այն պա-
րագան թէ պր. Վրացեանն աւ-
ի հարկէ այլ ձեւերով ու աւե-
լի խորամանկութեամբ, պիտի
փորձէ նոյնպիսի քաղաքակա-
նութեան ռահվիրան ներկայա-
նալ, ընդգծենք որ ողջ հայ ժո-
ղովուրդի, հայաստանի համար
«օրիէնթատիօնի» հարցը լուծ-
ւած է արմատականապէս եւ
վերջնականապէս: Խ. Հայաս-
տան իր պաշտպանութեան հա-
մար ունի հայ ուժեղ Կարմիր
բանակը, իր ճակատագիրը կա-
պած է Սնդրկովկասի եղբայրա-
կան ժողովուրդներու երջանիկ
զարգացման հետ եւ Մեծ, հըզո-
րագօր խորհրդային Միութեան
170 միլիոն աշխատաւորութեան
անպարտելի, ամենապարտ,
անընկճելի, պողպատեա դի-
մադրականութեանը:

Վրացեանի չարածին առաքե-
լութեան լրացուցիչ մէկ կողմն
ալ գաղութահայ հաստատու-
թիւններուն, կալւածներուն տի-
րանաւու քաղաքականութիւնն
է, որուն յաջողութեան համար
աւելի մարգելու է «ֆէտայի»-
ները՝ այն մասին թէ ինչպէս
անոնք կրնան կազմակերպուիլ
ներ կոտորակել, ընդիմադիրնե-
րն ու թշնամիները, խաղաղա-
մէք, ու համերաշխ հայրէնա-
սէրներ եւ խորհ հայաստանի
բարեկամներ անաբեկել:

Յայտնութիւն մը եղած չի-
պիտի ըլլա եթէ ըսենք որ Պ.
Այրէսի Հ. Ա. Եկ. Հոգաբարձու
թեան խոշոր շէնքը՝ «Հայ Կեդ-
րոն» ու կալւածը, ինչպէս
նաեւ կարգ մը ուրիշ քաղաքնե-
ներու հայ կազմակերպութեանց
սեփականութիւնները հասոյթի
գեղեցիկ աղբիւրներ կրնան ըլ-
լալ, որոնց մասին Պ. Այրէսէն,
«Ա.»-ի խմբագրատունէն դէպի
Փարիզ, որպիսի՝ հրապուրիչ տե-
ղեկութիւններ գացած ըլլալը
կրնան երեւակայել խելացի ըն-
թերցողները:

Ամեն կողմէ չարածին, հակա հայ ժողովրդեան, հակա - խոր հրդային հայաստանեան է Վր-րացեանի միսիոնը:

Այդպիսի հայրենադաւ եւ օտարի ծառայող, ֆաշիզմին եւ պատերազմին սպասարկող քաղաքականութեան դէմ է, ահա որ կըսենք՝ պայքարը գիտակից, հայրենասէր եւ պարտահաւաճ մարդոց գործ է:

Արհամարել, թեր զնահատել թշնամին, կամ գերզնահատել ուժոյն ուժերն ու կարողութիւնները, լուրջ մարդու, ինքնագիտակից մարդու գործ չէ, խելօք առաջնորդող կազմակերպութիւններու, հաւաքականութիւններու գործ չէ:

Լուսաբանել ժողովուրդը՝ եւ աւելի համախմբել զայն հայրենիքի սոցշիալարութիւններու եւ պաշտպանութեան գործին շուրջ այդ ամեն ազնիւ հայրենակիցի պարտականութիւնն է:

Միջազգային քաղաքական պատահարները մեզի և բոլորին դաստիարակիչ, առաջնորդող օրինակներ են: Խորհ. Միութեան

թեան մէջ ազգային եւ միջազգային համերաշխութեան, խաղաղ աշխատանքի եւ յարաճուն մշակոյթի թագաւորութիւնը կը տիրէ:

Ֆաշիստական դրութեամբ կառավարող երկիրներու մէջ փառքերու ահաւոր անկում կա, թրշւառութիւն կա, գիտութիւն ու գիտնականները հալածող օրէնքներ կան, բռնութիւն եւ ազգային ատելավառ խտրականութիւն կա, պատերազմ եւ պատերազմական պատրաստութիւններ կան՝ փոքր, տկար եւ անպաշտպան ժողովուրդները ասպատակելու, կլանելու, ըստրկացնելու, ենթարկելու համար:

Ֆաշիզմի ահռելի փորձանքին դէմ յառաջադէմ երկիրներու մէջ ազատասէր կազմակերպութիւններու եւ զանգւածներու գործքի համադրութիւն կա: Միացեալ Ժողովրդային Ճակատներով՝ Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ ներս, ֆաշիզմը պարտաճէ հիմնականին մէջ: Միացեալ եւ Ժողովրդային ճակատեան գործքի քաղաքական սերմերը ցան-

ւած են Արժանթինի մէջ ալ եւ աւանդութեամբ ազատասէր ժողովուրդը՝ վաղ թէ ուշ, պիտի քալէ այդ ճամբէն պահպանելու համար այն ինչ որ իրեն համար շահած եւ տւած՝ հիւսնած են Ս. Մարթիններն ու Ռիվադապիաները, Ալպերդիներն ու Սարմիէնթօները և ուրիշներ: Արժանթինի ազատասէր եւ տեմոկրատ ժողովուրդը համագործակցական ուղիով պիտի շարունակէ, զարգացնէ երկրի ազատարարներու գործը:

Այս բոլորը օրինակ ըլլալու են մեզ, մեր զապութին:

Տարիներու ընթացքին անջատ գործող բարեկամ կազմակերպութիւններն ու անհատները սպառնացող վտանգին տակ եւ հայրենիքի սիրոյն միացնելու են իրենց գործքն ու ճակատը:

Հիթլերեան Գերմանիան հայ ժողովուրդին թշնամի է ինչպէս Վիսէլմ կայսրը: Մուսոլինեան Իտալիան չի կրնար մեր ժողովուրդին բարեկամ ըլլալ երբ օրցերեկով Հապէշ անպաշտպան ու անմեղ ժողովուրդն ու անոր հայրենիքը կը կործանէ «Հռոմէ

ական կայսրութեան» կիրքերով:

Ոնգլիական իմպերիալիզմի «զրահաւորները Արարատի գագաթը չեւան», դրամապաշտ ֆրանսան ամենավերջին անգամ մեզ վաճառեց Կիլիկիայի մէջ եւ թուրքիո խորերը: Ամերիկեան աշխարհականները՝ միսիոնարներու ձեռքով, միայն մաշած հագուստներ եւ քիւտ մը ալիւրի ողորմութիւնը դրկեցին որք եւ այրիներու, սովահար եւ մեռնող ժողովուրդին:

Միայն Խորհրդային իշխանութիւնը Հայաստանին բերաւ ազատութիւն, 15 տարի է որ խաղաղ է մեր հայրենիքը. կաշխատին հայ բանւորներն ու գիւղացիները, ունեւոր եւ երջանիկ է ժողովուրդը, կը ծաղկի եւ կը բարգաւաճին ինք հայաստանի քաղաքներն ու գիւղերը:

Ճգնաժամային կեանք ու մահու օրերուն մէջ օգնութեան եկաւ Ռուս աշխատաւոր և յեղափոխական ժողովուրդը, որուն հետ է մեր ազատ հայրենիքը՝ հաւասար իրաւունքով, միցած, եղբայրացած, ընկերացած:

Ազատագրւած հայրենիքի եւ մեր գաղութի կենսական ու հիմնական շահերն: ու անոց անբաժան պաշտպանութեան գործը ամեն բանէ վեր է:

Հնչակեանքը, զաշնակցական բանորր շարքային անդամ, ռամկավար քաղաքացի, եկեղեցիի հաւատացեալ հայրենակից, կազմակերպւած եւ անկազմա-

կերպ բոլոր արեւակիցներ, բոլորս կը սիրենք մեր հայրենիքը, Խորհրդային Հայստանը:

Հաւաքւինք՝ աւելի խտացեալ շարքերով այդ պանծալի եւ ամենասիրելի հայրենիքի շուրջ, պաշտպան ենք զայն եւ պաշտպան ենք հասարակական հաստատութիւնները:

▶ ՎԵՐՋ ◀

ՀԵՐԱՅԻՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՇՄԲՍՍՔԵՐԹ

Կարդացե՛ք, Տարածեցե՛ք

“ՇԻՐԱԿ” Ը

Մաթէոս 1450

Պ. Այրէս Արժանթին

ՀԱՅԿԱՅԻՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0192606

